

Ved Karl Julius Belochs Død (Febr. 1929) er en af de ejendommeligste og mest særprægede Skikkelser indenfor tysk historisk Videnskab gaaet bort. Allerede fra Ungdommen følte Beloch sig draget mod de sociale Videnskaber og søgte at frugtbar gøre de Impulser, han modtog herfra i sine Studier over den klassiske Oldtids Historie, der med en ekstrem radikal Kritik og en ubændig Trang til hensynsløs Omvurdering af de bærende Problemer i den historiske Udvikling, bygger paa en stærkt udtalt deterministisk og kollektivistisk Historieopfattelse. I en mangesidig litterær Virksomhed har Beloch ubarmhertigt brudt med gammel Tradition og ryddet op blandt de Tolkninger og Tydninger, der var knæsatte af tidligere Generationer. Hans Værker — og dette gælder selv hans Livsværk *Griechische Geschichte* (1893 fl., 2. Opl. 1913 fl.) — bliver derfor mindre egentlige Fremstillinger end en Række kritiske Undersøgelser om et fælles Midtpunkt, *Campanien* (1879), *Die Bevölkerung der antiken Welt* (1886), *Römische Geschichte* (1926), for blot at nævne dem, der staar som Milepæle i hans Produktion. Som ganske ung førte Helbredshensyn Beloch til Italien, her fortsatte han sine Studier, først i Palermo, senere i Rom under R. Borghi, og i dette Land øvede han sin Manddoms Gerning. Gennem næsten et halvt Aarhundredes Virksomhed som Professor i græsk Historie ved Roms Universitet skabte Beloch en historisk Skole, hvis Indflydelse paa og Betydning i moderne italiensk Historieforskning forlængst har sat sig dybe Spor ved de Studier til en kritisk Revision af det gennem Traditionen med kraftige Streger tegnede Billede af Antikens Historie, der er udgaaet herfra. *Otto Kofoed-Petersen.*

Med Ed. Meyers Død — 31. Aug. 1930 — har tysk historisk Videnskab paany mistet en af sine bedste Mænd og Oldtidshistorien sin mest universelle Dyrker. Ed. Meyer var Oldtidens Historieskriver. Hans Arbejdsfelt var ikke et Udsnit paa nogle faa Aarhundreder af Middelhavslandenes tidlige Historie, ej heller var det begrænset til et nøje afstukket Omraade af de gamles »orbis terrarum« eller bundet til Studiet af en enkelt Side af den historiske Udvikling i Antiken, det omfattede i lige Grad Orientens, Hellas' og Roms Historie; fjernere stod ham kun de sidste Kapitler af Oldtidens Historie: den romerske Kejsertid og de Aarhundreder, da den antike Kultur brød sammen og smuldrede bort. Men ogsaa udenfor den gamle Historie har Ed. Meyers Arbejde strakt sig, en betydelig Indsats har han ydet gennem sine religionshistoriske Studier, der har spændt saa vidt som fra

gammelægyptisk Mytologi til Mormonismen, men især dog samlet sig om det Gamle Testamente.

I tysk Historieforsknings Historie vil Ed. Meyer vel først og fremmest blive mindet som Forfatteren af *Geschichte des Altertums* (1884 ff.), der bragte det første Forsøg paa at skildre den gamle Historie ud fra rent historiske Synspunkter og fortælle »Oldtidens Verdenshistorie«. Den oprindelige Tanke var, at *Geschichte des Altertums* skulde spænde over hele den gamle Historie: Orientens Lande og Folk, Grækenland og Rom, men strax i Forordet til Bd. I lyder en vemodig Tone dér, hvor Ed. Meyer opridser Planen for sit Arbejde: Behandlingen af den romerske Historie er skudt ud i en uvis Fremtid, og det nærmeste Maal sat ved Hellenismen. Saa langt skulde Ed. Meyer endda ikke naa; Bd. V, som fører Skildringen af Oldtidens Historie op til Midten af det 4. Aarh., er blevet det sidste.

I Bd. I, hvori »Geschichte des Orients bis zur Begründung des Perserreiches« (1884) fremstilles, har Ed. Meyer endnu ikke ganske formaaet at frigøre sig fra det overleverede Syn paa den gamle Historie. Behandlingen af Ægypten og den forasiatiske Verden er endnu stærkt præget af den da herskende geografiske Fordeling af det historiske Stof, men overalt føler Læseren Forfatterens Kamp for at komme bort fra den vante Form: at tegne Billedet af Historiens Gang i Orientens gamle Riger som en Række isolerede Skizzer. Paa de faa Punkter, hvor Kildernes Strøm flyder jævnt og nogenlunde rigeligt, krones ogsaa hans Stræben efter at anlægge et historisk Syn med Held. Ved den parallelle Skildring af Vestens gamle Historie, Bd. II »Geschichte des Abendlandes bis auf die Perserkriege« (1893) er det hidtidige dybe Svælg mellem den græske og italiske Verden overskredet. Ed. Meyer har arbejdet sig bort fra en monografisk Redegørelse for de historiske Problemer i Vestens brogede Verden, frem til at kunne indføje sin Skildring i verdenshistorisk Ramme. De første Bøger af *Geschichte des Altertums* fører den gamle Historie ad to adskilte Veje op til Begyndelsen af det 5. Aarh., men fra da af leder Ed. Meyer Skildringen over paa et enkelt Spor og fremstiller i helstøbt Form med klare Træk det store Sammenstød mellem Orienten og Vesten, det senere diplomatiske Spil imellem dem, de græske Staters indbyrdes Kamp om Hegemoniet og deres indre Liv, Vestgrækernes Kampe mod Karthago og Rom og den samtidige Historie hos disse Folk. Midtpunktet i Ed. Meyers Fremstilling af Oldtidens Historie er Grækenland; over den er Værket bygget op. Da det græske Folk træder ind paa Historiens Skueplads, ses Middelhavslandenets Historie med græske Øjne, og den

ikke-græske Verden — bortset fra den gamle Orient, der jo behandles som et selvstændigt og afsluttet hele — finder sin Plads i Skildringen, efterhaanden som Grækerne kom i Forbindelse med den, og dens Historie sammenfiltredes med den græske. Den tidlig italienske Historie, Beretningen om Etruskere og Latiner. Redegørelsen for Historiens Gang i Lilleasien og Karthago indføjes paa det Sted, hvor disse Lande og Folk bliver Problemer i græsk Historie og græsk Politik.

Faa Oldtidshistorikere var som Ed. Meyer rustet til at skrive Orientens gamle Historie. Omfattende Studier i de gamle Kultursprog havde gjort det muligt for ham at bringe det genstridige Kildemateriale under sit Herredømme til en førstehaands Anvendelse af dets Efterretninger og skabe en Fremstilling af de gammelorientalske Folks Historie, der fik grundlæggende Betydning. Med dette første Hovedstykke af *Geschichte des Altertums* er Værkets Skæbne sammenknyttet; naar dette nu staar som en Torso, brat afsluttet med Skildringen af de græske Staters politiske Sammenbrud, maa Grunden hertil netop søges i den store Anerkendelse, som Behandlingen af den gamle orientalske Historie vandt viden om. I Stedet for at tage den hellenistiske Historie op til Behandling og føre Værket videre frem vendte Ed. Meyer sig nemlig paany mod Orienten for at omstøbe sin Skildring af dens gamle Historie. To Gange gennemarbejdede han under Hensyntagen til det mægtige nyfundne Materiale den ældre orientalske Historie fra Grunden og fremlagde 1909 og 1913 en revideret Bearbejdelse af Ægyptens og Forasiens Historie op til ca. 1600 som en Afløsning af den Fremstilling, han havde bragt i 1884. Det store Arbejde, som Ed. Meyer i de første Decennier af Aarhundredet havde sat ind paa at føre Skildringen af de første Aartusinders Verdenshistorie up to date forhindrede ham i at føre Nybearbejdelsen af Orientens gamle Historie frem til Perserrikets Fremtræden som den orientalske Verdens Stormagt, senere traadte Verdenskrigen hindrende imellem; først 1928 gav Ed. Meyer Fortsættelsen af *Geschichte des Altertums* og skildrede i et svært Bind de orientalske Rigers Historie fra ca. 1600 frem til Udgangen af det andet Aart., da det forasiatiske Statssystem brød sammen i de mægtige etniske Forskydninger, der hærgede de østlige Middelhavslande.

Gennem mere end et halvt Aarhundrede var *Geschichte des Altertums* Midtpunktet i Ed. Meyers travle Arbejde; i fortrosthedsfuld Tillid til Fremtiden og lange Arbejdsaar havde han begyndt denne Fremstilling af den gamle Historie endnu i sin Ungdom, og den havde fulgt ham gennem Manddom og Alderdom. Om dens monumentale Bind, der med en suveræn Beher-

skelse af det mægtige og brogede Kildemateriale og kritisk Analyse af Traditionen har tegnet et skarpt Billede af Verdenshistorien op til Midten af det 4. Aarh., samler sig endnu en Række Studier og Forarbejder, der rummer det lødige af det meget, Ed. Meyer har ydet i sin Forskning. *Otto Koefoed-Petersen.*

Den krise, det tyske rige styrtedes ud i ved sammenbruddet 1918, har ført tysk historieforskning til i stigende grad at vende sig til de enkelte landsdeles historie; til skildringen af disses særtilværelse og deres gradvise vækst ind i en stadig fastere samhörighed. Man maa sikkert heri se et udtryk for trangen til at forstaa udviklingsgangen fra det 19. aarhundredes midte.

Hvad har rigsenheden bragt Hamborg til erstatning for tabet af dets statslige selvstændighed? Er det særegent hamborgske kommet til sin ret, har det formaaet at gøre sig gældende under de ny forhold? Det er de Spørgsmaal, der ligger bag ved de fire i det følgende omtalte værker.

Heinrich Reinckes i 1925 udkomne bog, *Hamburg, ein kurzer Abriss der Stadtgeschichte von den Anfängen bis zur Gegenwart*, byder, som titelen angiver, en kort oversigt over Hamborgs historie. Knap og klart ridtes udviklingen op med ligelig hensyntagen til politiske, økonomiske og kulturelle omraader. Tydeligt tegnes byens vækst: Først et Lybæk underordnet led i hanseforbundets baltisk-flanderske handelssystem, siden den selvstændige formidler mellem de tyske staters landbrugsproduktion og Vesteuropas industri og kolonialhandel og saa tilsidst den kraftige tyske industrieksports »Udfaldsport«. Og parallelt hermed den ydre politiks udvikling: Til henved 1500 under Lybæks førerskab, saa 1490—1532 bruddet med Lybæk, der desperat kæmper mod udviklingsretningen i verdenshandelen, endelig grundlæggelsen af den hamborgske neutralitets- og mæglingspolitik. Trods truende farer under de skiftende europæiske magtkonstellationer, hvor tyske, vesteuropæiske og nordiske stater kappes om indflydelsen over det saavel strategisk som økonomisk saa vigtige hjørnepunkt, lykkes det senatet at opretholde byens selvstændighed ved klogt at spille de forskellige interesser ud mod hverandre. Denne politik bringer ydmygelser og pengeofre — Danmarks voldspolitik under Christian IV. og Christian V. følges af udpresningspolitiken under det 18. aarhundredes mere pacifistiske regeringer. Det store opgør mellem Frankrig og England omkring 1800 ender gennem kontinentalspærringen og den franske besættelse næsten katastrofalt for byen. Fra 1814 træder forholdet til Preussen og Østrig i for-